

ANAAKIM MEDYA KURAMLARI

Editör: Ömer Özer

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Anaakım Medya Kuramları

Editör: Ömer Özer

Kapak ve Sayfa Düzeni: Buse Dilara Dirim

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2022 Nisan, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-39-4

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Ankamat Matbaacılık Sanayi Tic.Limited Şirketi

Sertifika No: 46700

1344. Cadde No: 60

İvedik Organize Sanayi Bölgesi

Yenimahalle – ANKARA

Tel: (0.312) 394 54 94 – 95

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

ANAAKIM MEDYA KURAMLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ: ANAAKIM MEDYA ÇALIŞMALARININ SERÜVENİ..... ÖMER ÖZER	9
İLETİŞİM MODELLERİ (COMMUNICATION MODELS)	39
ONUR YUMURTACI	
EŞİK BEKÇİLİĞİ KURAMI (GATEKEEPING THEORY)	65
ALAADDİN F. PAKSOY	
İKİ AŞAMALI AKIŞ KURAMI (TWO-STEP FLOW THEORY).....	87
HASAN ÇALIŞKAN	
KULLANIMLAR VE DOYUMLAR KURAMI (USES AND GRATIFICATION THEORY)	109
FUNDA ERZURUM	
GÜNDEM BELİRLEME ARAŞTIRMALARI (AGENDA SETTING RESEARCH)	129
ERKAN YÜKSEL	
ÇERÇEVELEME KURAMI (FRAMING THEORY)	143
DENİZ KILIÇ	
SUSKUNLUK SARMALI KURAMI (SPIRAL OF SILENCE THEORY).....	167
FİGEN ÜNAL ÇOLAK	
YETİŞTİRME KURAMI (CULTIVATION THEORY)	185
ÖMER ÖZER	
BİLGİ AÇIĞI KURAMI (KNOWLEDGE GAP THEORY)	215
RASİME AYHAN YILMAZ	
TEKNOLOJİK BELİRLENİMCİLİK (TECHNOLOGICAL DETERMINISM)	239
TEZCAN ÖZKAN KUTLU	

YENİLİKLERİN YAYILMASI KURAMI (DIFFUSION OF INNOVATION THEORY)	257
ÖZGÜR ÇALIŞKAN	
EVCİLLEŞTİRME YAKLAŞIMI (DOMESTICATION APPROACH).....	273
SİMGE SÜLLÜ DURUL	
MEDYA BAĞIMLILIĞI KURAMI (MEDIA DEPENDENCY THEORY)	295
SİBEL ONURSOY	
MEDYA ZENGİNLİĞİ KURAMI (MEDIA RICHNESS THEORY).....	319
MURAT ATAİZİ	
GÖRELİ YOKSUNLUK KURAMI (RELATIVE DEPRIVATION THEORY)	333
GÜLÇİN SALMAN	
EĞLENCE KURAMI (ENTERTAINMENT THEORY)	353
DUYGU TOSUNAY GENCELLİ	
DUYGU DURUM YÖNETİMİ KURAMI (MOOD MANAGEMENT THEORY)	369
YAVUZ TUNA	
LİBERAL FEMİNİZM (LIBERAL FEMINISM)	389
MELTEM CEMİLOĞLU	
POZİTİVİST YAKLAŞIM (POSITIVIST APPROACH)	405
NEVZAT BİLGE İSPİR	
YAZARLAR HAKKINDA	423

ÖNSÖZ

Haziran 2006'da St. Petersburg/Rusya'da katıldığım bir iletişim sempozyumunda sunduğum iki bildirinin birinde, anaakım ve eleştirel medya kuramlarının karşılaştırmasını yapmıştım. Oturumun sonunda eşimle birlikte yanıma gelen Amerikalı akademisyen Leanne Pupchek, kendi üniversitesinde çalışabileceğimi söylediğinde çok mutlu olmuştum ama “teşekkür ederek gelemeyeceğimi” belirtmiştim. Sunduğum gerekçelerden biri, Türkiye’de anaakım ve eleştirel medya kuramları kitaplarını yayımlamak istememdi. Bu görüşmeden bir yıl önce hocam Prof. Dr. Süleyman İrvan’a aynı konuyu açmıştım. Hocam, beni desteklemişti ve ileriki yıllarda mutlaka yapmamı tembihlemişti. Konuyla ilgili hep çalıştım ve hep konunun içinde oldum. Ama başka çalışmaları tamamladığımdan ancak sıra geldi. Geçen yıl *Eleştirel Medya Kuramları Siyasal Kitabevi*’nden çıktı. Anaakım medya kuramları ise bu tarihe denk geldi.

Türkiye’de, yerli yazarlar tarafından yazılanlar olsun, çeviriler olsun iletişim kuramları kitapları “çoğunlukla” hem anaakım hem de eleştirel kuramları kapsamaktadır. Söz konusu çalışmaların önemli ve yararlı olduğunu teslim etmek gerekir. Bu geleneği Türkiye’de, Prof. Dr. Korkmaz Alemdar ve Prof. Dr. İrfan Erdoğan, anaakım ve eleştirel medya yaklaşımlarını içeren 1990 yılı basımı *İletişim ve Toplum* adlı ortak çalışmalarıyla başlattılar. Son dönemlerde ise Prof. Dr. Oya Tokgöz’ün yazdığı 2015 basımlı *İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıcından Günümüze Anglo-Amerikan İletişim Kuramı* ve benim yazdığım 2016 basımlı *Doyumun Öyküsü Twitter Örneğinde Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı Çerçevesinde Yapılan Araştırmalar* çalışmaları yalnızca anaakım medya araştırmalarını kapsamaktadır.

Elinizdeki *Anaakım Medya Kuramları* kitabında, Giriş’te genel bir sunumdan sonra, geliştirilen her kuram bir bölümde anlatılmıştır. Toplam, 16 kuram ele alınmıştır. Bunlardan bazıları başka alanlarda geliştirilmiş ve anaakım medya kuramlarına uyumlandırılmıştır. Bazıları Türkiye’de ilk kez işlenmiştir. Bunun yanı sıra bir bölümde iletişim modelleri açıklanmıştır. Bir bölümde de uzun yıllar boyunca iletişim çalışmaları içinde ele alınmayan liberal feminizm anlatılmıştır. Son olarak bir bölümde ise anaakım medya kuramlarına özgü yöneme yer verilmiştir.

Dikkat edilirse, elinizdeki kitap özgün ve kendi alanında farklı bir bakış açısından üretilmiş editörlü bir çalışmadır. Dahası, bu kitap da benim hayalimdeki çalışmalar arasında en önemlilerinden biriydi ve 22. kitap çalışmam

olarak yayımlandı. Lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında ilgili derslerde okutulabilecek bir düzeyde oldu. Umarım siz okurlara yararlı olur.

Kitap, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nin 4 bölümünde görevli öğretim elemanlarınca tamamlandı. Yazarlara çok teşekkür ederim. Onların özverilerini vurgulamak ve emeklerine saygı duymak gerekir. Basın ve Yayın Bölümü'nde uzun süredir verdiğim "İletişim Kuramları" dersinde tartışmalara katıldıkları için öğrencilerime de teşekkür ederim. Ayrıca her zaman yanımda olan ve beni destekleyen eşim Ayşegül'e özel olarak teşekkür ediyorum. Kızım Lena yaşam ve çalışmalarımda motivasyon kaynağım. Ona sonsuz teşekkürler. Ağabeyim Prof. Dr. Mustafa Özer'e bana verdiği manevi destek için teşekkür ederim. Aynı şekilde bana destek veren diğer aile üyelerime de teşekkür ederim. Kitabın basılmasını sağlayan Siyasal Kitabevi sahibi Ünal Sevindik ile başta Ertan Bey olmak üzere tüm çalışanlarına da teşekkürler.

Mart, 2022
Eskişehir